కథ :

దొంగ గొడ్డుకు లొటారం

బి. ఎస్. రాములు

మర్రిచెట్టు నల్లగుట్ట కాల్లకాన్నేఉన్నట్టు కనబడ్తదిగని మర్రికి నల్లగుట్టకు నడుమ మైలుదూరముంటది. మర్రినుంచి పల్లెకు కోసుదూరం.

మర్రిచెట్టు ఈ పక్కనుంచి యింకోపల్లెకుపోయే తొవ్వపోతుంటది.

గిదొక పల్లెపొలిమేరు. నల్లగుట్టఆవల మల్లొకపల్లె ఆడగిట్నే. మల్లోగుట్ట త్తది. దూరంనుంచిసూత్తె అన్నిగుట్టలొకతీర్గనే కనపడ్తయి గని గుట్టలకునడుమ యెడ మున్నది. గుట్టగుట్టకు నడుమ వోపల్లెవున్నది, గుట్టల అంచుపొంట పల్లెలకు తొవ్వున్నది.

కొన్నితొవ్వల్ని మొన్నమొన్న కంకరోడ్లుజేసిన్రు. ఎటుజూసినా సేన్లల్ల పిల్లతొవ్వలు కనపడ్తయి. అవి ఏడికోతయో తెల్వది. ఓటి తాడిచెట్టుకాడికోయి ఆగి పోతది. ఓటి ఒర్రెకాడికోయి ఆగుతది. ఓటి గుండుకాడికోయి ఆగుతది. ఓటోటి పక్కగపోతనేవుంటది.

ఒర్రెల పాయదీసిన బాయికాడ ముసలి యిప్పచెట్టు సీదకాడ నలుగురు కూసున్నరు.

రెడ్డిదొరలు పోలీస్‌దొరలు భుజం భుజంకలుపుకోని
పల్లెప్రజల గోసబెట్టి మీసాలుదువ్వేస్రు
ఊరినిండ పోలీసులురో రాజన్న
ఊరిదొరల మించినారురో రాజన్న   "ఊరు"

కాకిబట్టలోల్లంత ప్రజలసేవజేస్తరట
క్యాంపులుబెడితెగాని పల్లెబాగుపడదట
ఉన్నమంది చాలరని సీయార్పిని దించినారు
సేవసంగతేమొగాని సావుదప్పతేసాలు
ఉద్యమాన్ని అణిచేసే కొత్తఎత్తులెత్తినారు
ఎదురుదెబ్బ తీయకుంటె జీవితమే ఏటిపాలు

"మంచిది. మరి మల్లెపుడు గలుత్తరు" అని అడిగిండు యింటియన్నమనిషి.

"మీకు అప్పుడెప్పుడైన పనైతె జెయ్యనివ్రి. ఇంతట్లనే మల్లగుత్తం లేపోతె ఎవలనన్న జోలిచ్చి పిలిపిచ్చుకుంటం లేయి." అన్నడు లింగిమనిషి.

"మరి యిగపోతం" అని యిద్దరు లేసిన్రు.

"మంచిది" సాగనంపినట్టు అన్నడు లింగిమనిషి.

"లాల్‌సలాం" పిడికిలెత్తి వీడ్కోలుసెప్పిన్రిల్లు.

"లాల్‌సలాం" అన్నడు లింగిమనిషి.

యిప్పసెట్టుపక్కనుంచి ఈమల్లకెల్లి అటువడి యెల్లిపోయిన్రిల్లు.

"అల్సమైపాయె. మనకోసం ఎదిరిసూత్తన్నడుగావచ్చు యిగపోదామా" అన్నడు అచివరదాక ఏమ్మాట్లాడని మనిషి "అక్కడ ఎంతపరేషానైతడో. మన కేమన్న అయిందేమోనని గిట్ల! జెల్దిపోదాంపా" అన్నడు మల్ల.

"గన్ని పరేషానేంగారనుకో. అరిసెంగిట్లయితే గీడిదాకఅచ్చి సూసిపోని యాడదేకపోతే జరుగకాడంటె ఆరిగిండనుకొమ్మని సెప్పిన. ఇంక ఇటంకల ఎవలు రాకట్టున్నడుగద. మందందరు జమైనోరేదో చేపోతే పోలీసులపిలిచ్చి మనో ల్లను ఏమన్నజేసిరో" అనుకుంట నిలవడి గద్దెక్కి పిల్లకొవ్వెంట ఎవలన్న వత్తున్నరో అని నిక్కినిక్కిసూసిండు.

ఎవలో సైకిల్లనుగావి యిటేఅత్తున్నరు

"అదేంది మొగిలి మనకోసమే వత్తున్నట్టున్నడు" అన్నడు యిటుతిరిగి

పిండి ఎండేసుకున్న బట్టలు మడతపెట్టి సంచిల ఓ పక్కకు పెట్టుకున్నరు. పోవుటానికి తయారైన్రు. కూసున్నకాడ ఆనవాలులేకుంట సూసుకున్నడు.

"నమస్తె అన్నా!" అన్నడు మొగిలి అన్నదగ్గరికచ్చి. ఒరెర్రి అవుతలికేయి లొంతల సైకిల్లు అడ్డంపండవెట్టిన్రు.

"నమస్తె" అన్నడు అన్న నల్లటిముఖంమీద నవ్వుమెరుస్తుంది,

మొగిలెంటవచ్చిన శంకర్ని సూసుకుంట "ఏం శంకర్ బాగున్నావా?" అని మందలిచ్చిండు అన్న

ఆవాటుగ్గ నవ్వుగనవ్విండు శంకర్.

"మరి సైలెంసుమా! జాగ్త్ర డాలె" అంటున్నడు బసీను సంగిమీదున్న మనిషి.

'మనకోసం ఎదిరిసూత్తున్రుగావచ్చు పోదాంపాన్రి' అని అడుగు ముంగటి కేసిండు మొగిలి. 'మేంరాన్ది ఎల్లదా' 'మీతోటి వాల్లకట్టసుకాలుగుడ చెప్పుకుంట రట. మీరత్తనేలెక్క లేపోతెలేదు అన్నరు'. 'అయితేపద' అని అనుసరించిండ్రు ఆల్లు. "అదీకాక పర్జలకోసం తిరిగెటోల్లకు పర్జలనడుమకచ్చుటానికి బయమేందట అని అంటన్రు" అన్నడు శంకర్.

రెండు సైకిల్లమీద నలుగురు ఆ పిల్లతొవ్వపొంట పడిపోయిన్రు.

అప్పుడోటి అప్పుడోటి సుడిగాల్పులేత్తంది. ఎండిపేయిన ఆకులన్ని మొగులెత్తు లేత్తన్నయి.

2

ముసలి యాపసెట్టు. దానికి పదిగజాలదూరాన ఓ కానుగుసెట్టు. దాని ఎదురుంగ ఓ గుడిసెహోటలు. ఆ హోటల్లనే ఒక అల్మారసొంటిదాంట్ల బీడీలు సిగిలేట్లు పాస్లున్నయి. గుడిసెముంగట అటోటి యిటోటి బెంచీలతీర్గ పాతిన కొయ్యలమీద చెక్కలున్నయి. బూరుగుడబ్బమీద నిన్నజేసిన బోంది, పకోడి, పొడిఅటుకులు మూతలల్ల పోసిపున్నై, పంక్చరైన సైకిల్లను మంచిగసేసే సామాను, పంపు గోడకుఒరిగిచ్చి ఉన్నది. హోటల్ గుడిసెపక్కకు ఏడెనిమిది సైకిల్లున్నై. అవి కిరాయికిచ్చేటివి కాదుగని ఎవరో ఆడపెట్టుకున్నట్టున్నరు

హోటల్ల ఎవలో సిగిరేటుకొరుకు తోటి బీడిముట్టిచ్చుకోని కొరుకువాపసిచ్చి 'ఆల్లురాకపాయిరి ఈల్లురాకపాయిరి! యియ్యాలైతదంటవ" అని ముచ్చటపెట్టిండు. ఆయనేదో అంటున్నడు. హోటల్ల ఆల్లు ఏడెనిమిదిమంది జమైన్రు. ఏదోటి మాట్లాడు తనే ఉన్నరు.

'ఎవలో అచ్చినట్టున్నరు' అన్నరు ఎవలో. "ఎట్లంటవు?" అన్నరు మల్లొకలు

'అదేంది లొల్లిబందయిందిగద'. అన్నడు ఒకాయెనె అటేసూసుకుంట. అందరు అటేసూత్తున్నరు.

ముసలి యాపసెట్టుకాడ ఇన్నూరు మందిదాక జమైన్రు. వారంరోజులనుంచి వాల్లు కూలీలుపెరుగాల్నని సమ్మెజేత్తున్నరు.

105

ఆవూరి మోతుబరులు ఒకడుగు దిగచ్చిన్రు.

ఏడికో ఒకాడికి మాట్లాడుకుందామని పిలుపనంపిన్రు. గందుకే అందరు జమైన్రు ఆడ.

అన్ల పిలగాన్లు, పెద్దోల్లు, ముసలోల్లు మొగోల్లు ఆడోల్లు అందరున్నరు.

సీంపట్టురంగు దొడ్డుసీరెగట్టుకొని జానెడెలుపు గోసిచెక్కి పికముడిసి కొంగు నడుముకుసెక్కి ఓసెయ్యి నడుంకుఆనిచ్చి ఓసెయ్యి నొసటికాడ నీడపట్టి "ఎహె అందరు కూసోన్రి" అని అందరు సూత్తున్నకేయి మునిగాల్లమీద నిక్కినిక్కి సూత్తంది ఒకామె.

పెయి మీద అంగి లేదు. తెల్లగ బుర్రమీసాలు పెంచిండు. నెత్తంత తెల్ల పడ్డది. పెయిమీద చిన్నది తెల్ల పంచేసుకున్నడు. దొడ్డు దోతి మోకాల్లమీదికి బిగిచ్చి కట్టిండు. పెద్దమనసి తీర్గున్నడు. ఆయినె కూసుండుమని అందరికేయి చేతులూపుకుంట. 'ఎహెసనరాదున్ని కూసుంటె అందరికి కనవడ్తది.' అని కూసో పెట్టిండు.

'అగో మొగిలన్న, శంకరన్న అత్తన్రి' అన్నడు కుసున్నోడు లేసి నంబ్రింగ ఓ నెక్కరు పిలగాడు. ఒంటి జడేసుకున్న బిక్క పొల్ల కూసున్న జాగలకెల్లి చెంగు మని లేసి సూసింది.

అట్ల ఒకలెనుకొకలు మల్ల అందరు లేసిన్రి.

"అల్ల దగ్గరికి ఎవలన్న సైకిలేసుకొని పోతె, జెల్ది పని ఒడిసిపోవు" అన్నరెవరో. సెట్టుకిందున్నోలకెల్లి వోటల్లున్నోల్లకెల్లి సెయి వూపి "ఎవలన్న వోయి రాపోన్ని" అన్నడు ఎవలో.

'సెందుకు అల్లు రారా!' అన్నడు ఇదివరదాక బీడతాగిన మనిసి.

'ఇదుపరదాకుండి పాయిరిగదర! మనం బోయి సెప్పచ్చుడు సిన్నతనమా? గట్లంటె సిన్నతనంనుంచి ఆల్లకు ఎన్నిచేసిపెట్టినం? పనిగావాలెముందుగాల. పోయి రాపోన్రి' అన్నరెవరో మల్లగుంపులకెల్లి

ఎవలో వోటల్‌పక్కకున్న ఓ సైకిల్‌దీసుకొని బయిలెల్లిండు. 'నేనుగూడ అత్తపా' అని తయారైన్రి యింకోయిద్దరు.

యాపసెట్టుకిందున్నగుండు రాయి మీద కూసున్నడు. మొగిలి శంకరిలతోటి అచ్చిన యిద్దరన్నలు.

అందరు కూకున్నరు. కొంచెం లిడుసకని అయిదారుగురు పడుసోల్లు నిలబడే వున్నరు. యింకోనలుగురైదుగురు తొవ్వకొంటు ఎవలొత్తున్నరని సూత్తున్నరు.

'కొంచెం ఆలిసెమైంది' తప్పైందన్నట్టు చెప్పిండు మొదటన్న.

ఏమో సెప్తున్నడని అందురు లొల్లి బందు జేసిన్రు.

గాలికి యాపకొమ్మలు, కానుగు కొమ్మలు ఊగుతున్నసప్పుడినవత్తంది. ఎవలో దగ్గుతున్న సప్పుడు ఎవలో నెత్తి బర్రిబర్రి గోర్లతోటి గీకుకున్న సంప్పుడినవత్తంది.

సైకిల్లమీద వూర్లెకోయినోల్లు ఆడికి సేరచ్చిన్రు.

'యెనక అత్తున్రు' అన్నరు అల్లు

వోటల్ల యింకా ముగ్గురు నలుగురు ఏదో మాట్లాడ్తనే వున్నరు. కొంచెం సిన్నగ.

ముదువదాక పిగిరెటు తాగినాయెనె అక్కన్నే వున్నడుగని ఆ ముచ్చట మనసున పెడ్తలేడు. అటుయిటు అన్ని దిక్కుల ఎందుకో అనుమానంగా తేరిపార జూత్తండు. అటెన్క గుండు రాయిమీద కూసున్న అన్నలకెయి సూత్తండు.

ఏందో యాదికచ్చినట్టయి ఒక్కడుగు ముంగటికేసిండు. మల్ల ఎందుకు తియ్యి అనుకొని ఆగిపోయిండు.

ఇట్ల రెండు మూడు సార్లు తత్తరపడ్డడు. మల్ల వూర్లెకెయి వస్తున్న తొవ్వకెయి తేరిపార జూసిండు.

అల్లు వస్తున్నరు వోటల్ల కెయి మొకం పెట్టిండు. అల్లు వోటల్ దాటంగనే మల్లవాల్లను తేరిపార జూసిండు.

ఏదో నిచ్చయానికి వచ్చినోనితీర్గ వోటల్లకెల్లి నడిసి యేపసెట్టు వెనుక సేరిండు అన్నలను దగ్గరికెల్లి సూసిండు. ఏదో పిలువబోయిండు. సప్పుడు జేక ఊకున్నడు.

'మీరు ఎట్లజెప్తె అట్ల యింటం. న్యాయంగ జెప్పునిర్రి మీరడిగినంత కూలి యిచ్చి మీరడిగినంత జీతమిచ్చి పని జేపిచ్చుకుంటె యింత పెట్టుబడి పెడ్తంటెగూడ ఏమన్న వత్తందా? అసలోనికి పెట్టిన పెట్టువడిఎల్త లేదు. మీతోటి అసలోడు చిన్నదో పెద్దదో పని జేత్త లేడా మరి! ఆ కైకిలి మందమన్న గిట్టువాటు కావద్దా! ఈ వూల్లే దొరలెవలు లేరు. దోసుకొని తినెటోల్లు లేరు. అందరు రైతులే కొంచెం పెద్దరైతు కొంచెం చిన్నరైతు. గంతేగద! గివ్వన్ని విచారించుకొని చెప్పునిర్రి న్యాయం. మీరు యిప్పన్ని విచారించుకొని గూడ యివ్వునిర్రి అంటే ఎంతంటె అంత యిస్తం' అని యింకా ఏదో సెప్తనేవున్నడతను.

ఇంకొకల్లు అందుకున్నరు 'చెప్పుకుంటె పెద్దరుకం గాదు గని నేను గూడ కమినిస్టుల పనిజేసినోన్నే. నైజాం జమానల నేన్ దొరలకు వ్యతిరేకంగా కొట్లాడినోన్నే ' అని ఇంకేదో సెప్పవోతన్నడు.

ఎవలో గుంపులకెల్లి 'గపుడు ఏంలేనోనివి గిపుడు యిరుపై యెకురాలు తరి పదెకురాల తోట మూడు కరెంటు బావులెట్లనై. నాకంటె ఎయిక్వకట్టపడ్డావా? ఉన్నొక్కెకురం నీకే అమ్ముకుంటిగాదుర' అని ఎక్కిరించిన్రు.

'కమినిట్టుదొర' మల్లెవరో ఎక్కిరించిన్రు.

మాట్లాడతన్న కమినిస్టు దొర నోరు మూతపడ్డది.

'మేం కోరినయన్ని వాజీబుగనే వున్నయి' అన్నడు మొదటన్న.

యేపసెట్టు యెనుకకు అచ్చినాయెనకు ముండ్ల మీద నిలవడ్డట్టైతాంది. యిగ ఆగలేక పోయిండు.

'అన్నా ఒక్క నిమిషం' అని కొంచెం మెల్లగ పక్కకు పిలిసిండు. గుండు మీదికెల్లి లేసి రెండడుగులు సెట్టెనుక కెయినడిపిసిన్రు.

సప్పుడు చేకుంటున్నోల్లు ఏందో మెల్లమెల్లగ గుసగుసలు పెడుతన్రు.

'అన్నా! గింత మందిల సాటుకు పిలిసిన్నని తప్పువట్టుకోకు ఎట్లజెప్పాన్నో తెల్వక గింత సేపు ఆగిన. వాల్లు పోలీసుల్నా తోల్కొచ్చుమ్మని ఇద్దర్ని సైకిల్లమీద తోలిచ్చిన్రు. అల్లచ్చెదాక మీతోటి గిట్నే ఏదోటి యాల్ల గడువని అన్నట్టు మాట్లాడుకుంటజేర్తరు. మీరిక్కడుంటె ప్రమాదం యిటె ఎనుకకెల్లి ఎల్లిపోన్రి' చెప్పతుంటెనే ముచ్చెమటలువోసినయి. అన్నలకేమన్న అపాయం జరగజిక్క అన్న భయంతోటి మా టావసుకుతాంది.

అన్నలు యేపసెట్టు ఎనుక నుంచి సంచులు ఓసుకోని ఆపులలకోతున్నట్టు మెల్లగ నడిపిన్రు.

యాభై గజాల దూరంల బండ్లబాటున్నది. అయితె వానకాలంల ఒర్రె తీర్గ నీల్లువారి ఆ బాటె బాగ పంతైంది ఒడ్లు ఎత్తుమీదున్నయి.

ఒడ్లపొంట వాయిలి చెట్ల యెవుటెవుటు వాసన యిసిరికొడ్తాంది. నిలువెత్తు యెగిన వాయిలిచెట్ల అవుతల ఏంగనిపియ్యది. ఆ వాయిలి చెట్ల నడుమ ఏర్పడకుంట వెరిల్లిపోవచ్చు ననుకున్నరు అన్నలు.

108

ఎందుకైనా మంచిదని వాయిలిచెట్లు దాటి బాటలచేరే ముందు వాయిలి చెట్ల దగ్గర దాకపోయి వోసారి తొవ్వవొంట అటీమ జాగర్త కోసం సూసిస్రు. చెయి సంచిలకు సెయిబోయింది. జాగర్తగున్నరు.

పగ్గంపెట్టు దూరంల పోలీసు వ్యాను బండ్లబాట మీద వాయిలిసెట్లసాటుకు యింజన్ ఆపుజేసుకొని ఉన్నది. ఎప్పుడచ్చిందో ఏమో.

ఒక్కడుగు ముంగటికేయబోయి పాముసు జూసినట్టు అట్లనే టీరిపోయి మెల్లగ యెనుక మర్రి ఎడంపక్కకు పెరండ్లల్ల నడుసుడు మొదలువెట్టిస్రు.

వాల్లెందుకు లేసిపోయిస్రు ఎటువోతున్నరు అని అక్కడ మీటింగులున్నల్ల కెవలకు సమఝగాలేదు అందరు అటే సూత్తాస్రు.

రెండుమూడు పెరండ్లు దాటితే బండ్లబాట తూర్పు దిక్కుకు మలుగుతది. పోలీసు వ్యానుకు కన్పియ్యకుంట అదే బాటెంబడియెల్లిపోవచ్చు. తొవ్వ గుట్టబోరు పక్కకెల్లి పోతుంటది. గుట్టెక్కి అవుతలి పక్కకు దిగె కాలిబాట గుడ ఓటున్నది. అట్లపడిపోవచ్చునని ఎంతో జాగర్తగ జెలిజెలి నడుస్తున్నరు.

పోలీసు వ్యాను స్టార్టుజేసిన సప్పుడైంది. అయితె అది వీల్లువోతున్నటెయి తిరుగాలంటె కేకపెట్టు దూరం అట్లనే ముంగటికోయి ఆడ మలుపుకొని మల్ల యెనుకకు రావలె.

అయితె పోలీసులు దిగి రైఫిల్లు పొజెషన్ల వట్టుకొని నడుస్తున్నరు వాయిలి చెట్లు సాటునుంచి.

బండ్ల బాట మలుపచ్చింది, బండ్లబాటవొంట పోవాల్నంటె గుట్టసుట్టు దిరుగాలె. ఆ మలుపు మలుగక సక్కగవోతే పిల్లబాటవొంటి గుట్ట జెల్డి దిగచ్చు.

బండ్ల బాట లాభం లేదనుకున్నట్టున్నారు. పిల్ల తొవ్వ తొక్కి ఒకటేవురుకుడు.

"రైరో మూక్కెలవుడె! షూట్ కర్‌దేంగే! రైరో" బూట్ల సప్పుడు.

అంతట్లనే మలుపుకచ్చిన పోలీసువ్యాను ఆడికి సేరచ్చింది. భయానికో శక్తికో అన్నెక్కిస్లు. వ్యానటు, వాల్లిటు, ఉరికేది ఉరుకుడు.

వ్యానువోయింది గదాని వాపసు వోదాం అనుకుని ఎనుకకు మర్రిసూసిస్రు. ఒక యిద్దరు ఆల్ల వెనుకనే వురికత్తుస్రు పోలీసులు.

అటురికి గుట్టబోరు దిగితె మల్ల పోలీసు వ్యానుంటది. ఇటు పోలీసులు.

యెనుకత్తున్న పోలీసు రైఫిల్ పేల్చినట్టున్నడు. ఉరుక్కుంట. అయితే బొడిగెరాల్లల్ల బూట్లతోటి ఉరుక్కుంట కాల్చె సరికి అది కొంచెంముంగట భూమిల దిగింది.

చిన్నచిన్న పొరుకలు, కాల్లకు గీరుకపోతున్నయి. కాల్ల చెప్పులేడజారిపోయినయో. కట్టుకున్న లుంగీ ఊసిపోతంది, బిగిచ్చి కట్టుకునే సమయంలేదు. ప్రాణాలు యిగపోయినట్టే అనుకున్నరు. అయినా ఉరుకేది ఆపలేదు. ఉరికురికి గుట్టబోరు ఎక్కిన్రు. ఇగ గుట్టబోరు దిగుడే తరువాయి. గుట్టబోరు దిగుతే పోలీసులు ఆ గుట్ట బోరు ఎక్కిఎక్కడున్నాగుడ కాల్చిపారెయచ్చు.

ఒక్క క్షణం ఏంజెయ్యాన్నో తోసలేదు. గుట్టబోరు దిగే ముందు ఒక్క క్షణం అట్లనే ఆగి దమ్ముతోటి ఎగవోసుకుంట కండ్లల్ల పేరిన నెత్తురుతోటి ఒక్కసారి ఎనుకకు దిరిగిన్రు. వంగి సెయిసంచిలకెల్ల దీసినట్టే భూమ్మిదికెల్లి చెరో గుండ్రటి రాయిదీసి పోలీసోల్లకెయి అందినంత దూరం యిసిరిన్రు.

అన్న ఆగంగనే పోలీసోల్లు దెబ్బకు ఆగిపోయిన్రు, రాల్లువట్టగనె పదడుగులు యెనుకకురికిన్రు.

ఆ గిదే సమయం అనుకొని అన్నలు గుట్టదిగి ఉరికిన్రు. ఒక రెన్నిమిశాలు ఆగి పోలీసులు గుడ ఎనుకురికిన్రు.

ఒకన్న రాల్ల దట్టిబోర్ల బడ్డడు. మోకాల్లుపలిగినై. ముక్కు, గదువ పలిగి నెత్తురుగారుతున్నయి ఎక్కడో తలుగకూడనికాడ దెబ్బదాకినట్టుఅయింది. మూర్చచ్చినట్టుఅయింది. లేవ సాతనైతలేదు. ఇక అయిపోయింది అనుకున్నడు. 'కామ్రేడ్ పరుగెత్తు' అని లావట్టి చెయిపట్టి గుంజుక పోయిండు ఇంకో అన్న

సచ్చుడు ఖాయం అని తెల్సినా అట్ల ఉరుకుతనే ఉన్నరు.

పొద్దంగుతున్నది. పోలీసు వ్యాను సప్పుడుసావుకేక తీర్గ యినవడ్తున్నది.

కాల్లు సీర్కపోయి మంట మండుతున్నయి. పిక్కల నుంచి మొదలుపెట్టి అరిపాదందాక నెత్తురు కారి కారి నల్లవడి అట్టగట్టినయి. నోరెండుకపోతంది. లుంగీ లెక్కడ వూసిపోయినయో ఎవలకు తెల్వది. జాంగబనీను మీదున్నరు. ఓ గుండు సాటుకు దమ్ముతీసుకుంటున్నరు. ఎక్కడ లేని ఎగబోత అత్తంది.

తుమ్ములు అచ్చెటట్టున్నయి. తుమ్మితే శత్రువుకు ఆసూకి తెలుత్తది. ప్రాణం పోతది తుమ్ము రాకుంట ముక్కు నలుసుకుంట బిగవట్టుంచె యిట్లపానంబోతున్నది.

ఆల్లదమ్మ్మ ఎగపోత అల్లకే భయమయ్యేటట్టు యినవడుతంది. ఇగ ఆ గుండు సాటుకున్న జాడదొరికెనా ఖతమె. తెల్లారి ఎన్‌కౌంటర్లో యిద్దరిమృతి అని పేపర్ల వచ్చుడు ఖాయం అనుకున్నరు.

'కామ్రేడ్ నీకు దండంబెత్త నేను నడ్వలేను. నువ్వొక్కనివన్న పాణాలు గాపాడుకోపో' అన్నడు ఒక అన్న.

'కామ్రేడ్ ఇలా ఈ గుండు సాటుకు చచ్చేబదులు పరిగెత్తుతూ చచ్చిపోదాం కామ్రేడ్, ఏమైనాగాని యింకో గంట పరిగెత్తాల్సిందే. గుండ్లకు బలైనాసరే. ఈ గుండు సాటుకుంటే మాత్రం తప్పక ఛస్తాం. పరిగెత్తితే బతికే అవకాశం వుంటది. పద కామ్రేడ్,' ఇంకో అన్న.

వ్యాన్ గుట్టకింద అటీటు చక్కర్లు కొడుతున్నది. వెనుకున్న పోలీసోల్లు యెతుకుతనే వున్నరు.

గుండు సాటునుంచి అట్లఅట్ల దిగి బండ్లబాటదాటి పొలాలల్లపడ్డరు. మల్ల వురుకుడే. చెట్లేం అడ్డంలేవు. పది నిమిషాలల్ల వ్యాన్ చూసి వాళ్ల యెంటపడ్డది.

అయితే పొలాల గట్లున్నయి. అట్ల వ్యాన్ పోరాదు. అంతట్లనే యింకో పోలీసు జీపచ్చింది.

వ్యాను రోడెంబడిపోతుంటే జీపు పొలాలపొంట వాళ్లమీంచి వోతున్నది.

ఎత్తెత్తు వొడ్లకాడ డిగపడ్డప్పుడల్ల పోలీసులు దిగి జీపును అమాంతంలావట్టి మల్ల ఉరుకుడు

అన్నలు ఉరికి ఉరికి ఒకనిమిషం ఆగిన్రి. ఆలోచించిన్రి ఒకవ్యానుబోయి రెండువ్యాన్లయినై. ఉరికి బతుకుడుకల్ల. అందున అన్నిపొలాలే చెట్లులేవు సాటు లేదు. ఎవలో యిద్దరు సైకిల్లమీద వోతున్నరట్ల.

'అన్నా! దండంబెత్తం మమ్ముల గీవూల్లేపడగొట్టిపోన్రి' అన్నడొకఅన్న.

రేగిననెత్తి బనీను జాంగ, ఎగపోత, తుమ్ములు, పెయంత చీర్కపోయి కారిన నెత్తురుజూసి ఏమనుకున్నరోఏమో,

'మీకుకావాలంటె ఓ సైకిలిత్తం మేం డబల్ పోతం. మీరు ఫలానకాడ పెట్టున్రి. రేపుతీస్కపోతం సైకిలు' అన్నరు.

కొరిజీవనాన్ని లెక్కపెట్టక చిన్నన్నను ముంగట కూసోవెట్టుకొని పెద్దన్న నెత్తురుగారుతున్న పాదాలతోటి జాంగతోటి ఏదోపల్లెజేరిండు. అక్కడగూడ ఏదో

జీపు ఎదురుంగ వత్తున్నసప్పుడైంది. వెంటనేదిగి దగ్గరున్న ఓ కొట్టంల సైకిల్ పెట్టి ఏదో కనపడ్డయింట్ల దొచ్చినుర్రి. కొన్ని మంచినీల్లడిగినుర్రి.

దుమ్ములేత్తంది. గొడ్డుగోదలు పల్లెకుచేరత్తున్నయి. తొవ్వలనిండ అవ్వే అయినయి. పెద్దన్న "అమ్మా మేం రైతుకూలి కార్యకర్తలం. ఎవలన్న మాకోసం ఎస్తె లేరనిచెప్పునిర్రి మేం ! గీ గడ్డికుప్పల కొంచెంసేపు వొరుగుతం" అన్నడు. ఆయాసంగా

విన్నదానికన్న సూసిందానితోటి ఎక్కువ పమజైంది వాల్లకు. పెద్దరువాజ గొల్లెం బెట్టినుర్రి లోపల్నుంచి,

తుమ్ములు మొదలైనై. తుమ్ముమీద తుమ్ము. తుమ్ములే ప్రాణంతీసెటట్టున్న యనుకున్నరు. బొంపంతంగ ముక్కునలుసుకున్నరు.

పూర్లెకు వ్యాన్వచ్చి తిరుగుతున్న సప్పుడైంది. తొవ్వకడ్డంవున్న గొడ్డు గోదలను 'పంపం' అనుకుంట అదిలిస్తున్న అలికిడైతంది.

తాగిననీల్లకు వాల్లకు సెమటలు గారుతున్నాయి, ఉప్పుసెమటదాకి తాకిన దెబ్బలు మంటమండుతున్నయి. కడుపుల ఆపర లేకుంటున్నది.

ఏం సాతనైతలేదు, అంద్ల వాంతే తుమ్ములు.

చిన్నన్న గడ్డిల పీనుగతీర్గ పడిపోయిండు. ఇంటోల్లు ఎవలూ ఆ గడ్డికుప్ప కేయి రాలేదు. పావుగంట గడిసింది.

ఎక్కేసేపు అక్కడుంటె ప్రమాదం ఆయింట్లనుగూడ పోలీసులు రావచ్చు.

'అక్కా పోతం' అన్నరు వాల్లు.

'ఒక్కనిముషం ఆగునిర్రి' అని యింట్లకోయింది అక్క. రెండు పాతదోతులు తెచ్చి 'యివిగట్టుకోనిర్రి' అన్నది.

ఆ పొమురంకు అన్నలకండ్లల్ల నీల్లు సుడితిరిగినై. గుండెల దుక్కమో ఏంటిదో నోట్లెకెల్లి మాటరాలేదు.

ఆ దోతులుపడ్తపెట్టి లుంగితీర్గ సుట్టుకున్నరు. పెద్దరువాజలకెల్లి సందిల పడ్డరు. ఆల్లపరారిగోడబొంట సడుసుకుంట సందిలవడి మాదిగగూడెంకేయి చేరినుర్రి.

అట్ల బండ్లబాటతోటిపస్తె మాదిగగూడెమే ముందు అంటుతది. పోలీసోల్లు అట్లనేఅచ్చి గూడెంల ఇండ్లన్నిసొలికినుర్రి గూడెంనుంచి ఊల్లెకు బయిలెల్లినుర్రి.

ఈల్లిట్ల ఎనుకకెల్లి గూడెంలపడ్డరు. పెరుకున్నగుడిసెల సొచ్చినరి.

సాయిలు యింట్లనేవున్నడు. 'పోలీసులు గట్లఎల్లిపోవుడు అన్నలు గిట్లవచ్చుడు, కొంచెంముందుగిట్ల అన్నలత్తె ఎంతపరెషానైపోవు అని బయపడ్డడు'

ఎప్పుడు ఎంతగివాలైనా ఎన్నిరోజులుపాసంలున్నా మిలమిలమెరిసే ఆల్లకండ్లు పీరిపోయి లోతుకోయి అల్సిపోయినై.

సాయిలు వాల్లను ఎక్కువసేపు విసిగియ్యలేదు. లోపల్నే పండుకొమ్మనిచెప్పి అవుతలగొల్లెంపెట్టి తాలమేసి పోలీసోల్లముచ్చట్లు మాట్లాడుతున్న వాల్లగూడెపోల్ల తోటిగల్సి మాట్లాడ్తనేవున్నడు. ఎవలో పోలీసోల్లను సాపిత్తనేవున్నిరు.

అక్కడ వూల్లెకువోయిన పోలీసులు యిల్లిల్లు ఎతుకుతున్నరు.

ఆ పెద్దరువాజకాడ కింద సిమెంటుజేసున్నది. రెండు తంతెలున్నయి. అవ్వీటి మీద పాదాల నెత్తురుమరకలున్నై. అదిజూసి పోలీసులు ఓ క్షణం ఆన్నేపరీక్షవట్టి సూసి ఆగిపోయినరి.

తలుపుసూకినరి. లోపల గొల్లెంబెట్టున్నట్టుంది. తలుపుదియ్యేదరింని గొల్లెం కొట్టుకుంట లొల్లిపెట్టినరి.

అక్కవచ్చి తలుపుదీసింది.

పోలీసుఅమీన్ ఆయాసంతోటి ఎగపోత్తున్నడు.

ఒకసారి పోలీసుకెయిజూసి తలదించుకున్నది. కింద సిమెంటుతంతెలమీద నెత్తురుమరకలు గనపడుతున్నై. ఒకక్షణం గుండె దడదడకొట్టుకున్నది. అంతట్లనే మల్ల గుండె ఓటవుజేసుకున్నది.

'యిక్కడికెవలన్న వచ్చినారి' కూరిరంగసూసుకుంట యిగదొరికినట్టే వసు కాని దైర్యంగ అడిగిండు.

'వచ్చినరి' న్యాలకేసిన మొకంఎత్తి పోలీసుకెయి ధైర్యంగ జూసిందిఅక్క.

'ఏరి' అని లోపలికి అడుగెయ్యవోయిండు.

'ఇక్కడికత్తె యెల్లగొట్టిన ఈడవుండద్దని. వెంటనేఎల్లిపోయినరి' కండ్లల్ల కండ్లువెట్టి ధైర్యంగచెప్పింది అమీనుతోటి.

ఏంజేయ్యాన్నో తొయ్యలేదు పోలీసులకు. సిక్కినట్టేసిక్కి మాయమైనరి అనుకున్నరు.

ఎవల్నో తిట్టినట్లుతిట్టుకుంట లోపలఅటీటు ఓసారిజూసిన్రు. ఇల్లంతఎతికిన్రు పోలీసులయెంటున్న సుంకరోడు "ఇది మన పోలీస్‌పటేలు తమ్మునిఇల్లుదొరా! ఆల్లు గీడెందుకుంటరు జాంచేస్" అని తాపకోసారి అంటనేపున్నడు. వూర్లె యాల్లకు పోలీసుపటేలులేడు. తమ్ముడు లేడు. యింట్ల మొగోల్లెవలులేరు "సువ్వెండగ పోలీసోల్లుగిట్ల యింట్లఎట్లజొచ్చిన్రురా" అని అచ్చినంక అడుగుతరని వానిభయం వానికున్నది.

3

మూడువారాలైంది. మల్లదేయాపసెట్టు కింద మల్ల ఆల్లందరు జమైన్రు.

మూడు వారాలకింద ఆ యాపసెట్టుకింద జమైనోల్లందర్నికొట్టి దొరికినోల్లను పట్టుకపోయి నాల్రోజులు లాకప్పులేసికొట్టిన్రు. ఏదోకేసుపెట్టి జమానతుమీద యిడిసి పెట్టిన్రు.

మోతుబరి రైతులు ముఖ్యంగ కమూనిస్టుదొర వాల్లయిడుదలకోసం నాల్గయిదు సార్లు అమీన్‌ను గల్సిండు వాల్లకు లాకప్పుల సిల్లరకు పైసలిచ్చిండు. తనకేర్పాటున్న వకీల్నుపెట్టి జమానతు మీద ఆల్లనిడిపిచ్చిండు.

ఇవుతలకచ్చినంక వాల్లదగ్గర కర్చులకింద మనిషికి నూరు పట్టిచ్చిండు. వకీలు ఫీసు వేరే మాట్లాడుకోవాల్నన్నడు.

పోలీసులెట్లచ్చిన్రో ఎందుకచ్చిన్రో అన్నలగతి ఏమైందో ఆల్లకు తెలువలేదు, కొందరికి యిదంత మోతుబరులే ముందుగాల ప్లానేసుకొని చెయించిన్రేమోనని అనుమానంఅచ్చింది. కని ఆల్లేజమానతుండి ఈల్లను యిడిపిచ్చిరి. పైసలుయిచ్చి అర్సుకునిరి. గందుకే ఏమనరాకుంటున్నది. ఎవలమనుసుల వాల్లకు వుడుకుతున్నది.

కూలీల పెంపుదల పోరాటంమాత్రం ఆగిపోలేదు. ఇంక అది సెటుతెగలేదు. పనులు ఈలొల్లిల అట్లనే ఆగిపోయినై.

మల్లోసారికూసుండి మాట్లాడుకుందామని వీల్లువాల్లు అనుకున్నరు. సరేనన్నరు అందరు.

అయితే మోతుబరులే యిదంత ఎవలకు తెల్వకుండ జేసిన్రని ప్లానేసి ఆల్లను రప్పించేటట్టుజేసి అన్నలను పోలీసులకుపట్టిద్దామని ప్లానేసిన్రని, అయితే ఎట్లనో కొరి జీవునాలతోటి అన్నలు బతికిన్రని సంగపోల్లకు తెలిసింది.

అయితే మోతుబరులు యింకా మననెవలు అనుమానిస్తలేరని నిర్ణయింపగ వున్నరు, అందుకే మల్ల మీటింగం పేమంటడని చెప్పుకున్నరు.

'మొన్న పోలీసుల పిలిపిచ్చినోల్లెవలో ముందుగాల తేలాలె' ఎవలో గట్టిగన్నరు.

మోతుబరులకు భయంబుట్టింది. ఏదో ఓటిజెప్పి ఆస్నుంచి జెల్దిపీకాలె అను కున్నరు. కాని పోయెటట్టులేదు. ఏంజెయ్యాన్నో పమజైతలేదు.

ఎవలోలేపి రెంశడుగు లెయ్యవోయిన్రు 'ఎవరాని అడు' గుంపులకెల్లి మల్లెవలో లొల్లివెట్టిన్రు.

'మా యియ్యపుడచ్చిండు. కొంచెం అర్సుకోవాలెగద!' అని ఏందో చెప్ప బోయిండు.

'అచ్చిన యియ్యపుడు ఎటువోడు. పొద్దుగూకి కొన్నిగాదు గొర్రెనెగోపి పెట్టు' సుట్టతాగుతంటే నోట్లెవూరిననీల్లు తుపుక్కున ఊంచిన్రు ఎవలో.

అంతెట్లనోవున్నదని మోతుబరులు ఎవలమనసుల అల్లు బయపడ్తాన్రు కని ఏమ్మాట్లాడ్తలేరు. ఏంమాట్లాడ్తె ఏమంటలోనని ముడుసుక కూసున్నరు.

'వూల్లెదూల్లె తప్పజేసుకుందామన్నది మీరే. అన్నలెట్లజెప్తె అట్ల యింటం అన్నది మీరే, అన్నలెందుకు మేంలేమా మాట్లాడుటానికి అంటె మా కట్టసుకాలు గుడ సెప్పుకొంటం అంటిరి. పర్జల మనిషి పర్జల నడిమికి వచ్చుటానికి బయ మేంది. అంటిరి, ఏదన్నైతె జిమ్మెదారు మేమేఅంటిరి. అంతఅని అంతజేస్తిరి. గిపుడా అన్నలెక్కడున్నరో ఎవలు పట్టుకపోయినోరి కావాలెమాకు.'

"మల్ల మాపీద కేసులువెట్టిన్రి. ఎవలనేమన్నమని? ఏమాట కామాటనే సెప్పుకోవాలే జమానతుమీద యిడిపిచ్చిందిమీరే. గదిమాత్రిం నిజంకని నూరైతె ఒడిసెగద. నూరూరిపాలంటె ఎవలకన్న యింట్లపుట్టినయా పైసలు. అరువకటాలు పడి యిడిపిచ్చుకుంటిమి". పోలీసోల్లను పిలిపిచ్చిందెవలోగని ఆల్లకు నేనుజెప్పేది ఒకటేమాట. ఆల్లు ఎల్లకాలంమీకు కావలిగాత్తరా? మీ పొలాలు దున్నుతరా! నాట్లేత్తరా? ఎల్లకాలం ఒక్కాకుల్లుండేది మనం. గది ఆలోసించుకోవాల, ఊల్లెకెల్లి దెంకపోతం అనెటోల్లకు ఎవలేంజెప్పేది లేదుగని". శంకరి కొంచెంగట్టిగనే అన్నడు.

సీమచిటుక్కుమన్న యినవడెటట్టున్నది. ఎవలో ససురాదుర అని గుసగుస పాలుజీకె పిల్లగాన్ని సముదాయిస్తున్నరు. ఎవలో అగ్గిపుల్లగీకిన సప్పుడైంది.

115

శంకరి అందరికేయి కలెజూపింది.

మోతుబరులు తలఎత్తుతలేదు,

కమినిస్టుదొరలేసింది. ఓసారి సభను సుట్టుసూసింది. "సరె జరిగిందేదో జరిగిపోయింది. అనుకుంటె వత్తదా? పోలీసులకెవలన్న జెప్పినారి: లేకపోతే పోలీసులే వాల్లిచ్చినాల్లే అచ్చినారి అన్నది యియ్యాలగాకపోతే రేపు తెలువకమానది. గపుడు ఏంజేత్తామన్నది అనుకుందాంగని అంతదనుక జరిగేదైతె జరుగుతనే వుంటాలెగద."

"అంటె ఏందె రాజన్నా! మేం పోలీసులతోటి దెబ్బలకు సత్తెసత్తిమి. అన్నలు సత్తెసచ్చిరిగని మీ పొలాలు ఎండదు, మీపనులాగదు ఏడికోఒకాడికి కూలీలు, జీతాలు పెంచుకునేముచ్చట మాట్లాడుదాం ముందుగాల అంటవు".

మొగిలికి కోపంఆగుతలేదు. ఏంజేత్తెమంచిగుండు వీన్ని అనిమనుసుల అను కుంటండుగని గింతమందిల ఏమనలేక కోపంబిగవట్టి వూకున్నడు.

అందరు పోలీసుల పిలిపించినోన్ని తన్నాలె గుద్దాలె కాల్లిరుగకొట్టాలె. వూల్లె కెల్లి ఎల్లగొట్టాలె అని ఎక్కడోడక్కడ గట్టిగనే అనవట్టిను. మీటింగంత లొల్లి లొల్లైతంది.

"హెహె ఆగుండ్రి" గట్టిగఒర్రిను ఎవలో, లొల్లి తగ్గి గుసగుసలు మొదలైనై.

సొట్టదౌడలు బొక్కినోరు, ఎండిపోయిన తోడుకలతీరుగున్న మైసడు లేసి బొక్కలతేర్గున్న కర్రిసేతులూపుకుంట లేసినిలవడ్డడు.

"గడిగిప్పట్ల తేలదిగని తెల్సినంక దొంగగొడ్డుకు లొటారం గట్టినట్టు ఎనుక పెట్టాలె. గట్లయితె యింకోల్లకు బయముంటది గునమత్తది "

అందరు గామాటమీద మాట్లాడుకోని గదేఖాయంజేసుకున్నరు. కూల్లు, జీతాలు మాత్రిం వాల్లనుకున్నంత పెరిగినై.

మీటింగయిపోయింది. ఎక్కడోల్లక్కడ లేసిపోతను.

"ఒక్కనిమిషం ఆగుండ్రి" గట్టిగ కేకపెట్టిండు వీరేశం

ఎక్కడోల్లక్కడ ఆగిపోయిను.

116

"తప్పులందరుజేత్తుఁగని సరిదిద్దుకున్నోడే బుద్ధిమంతుడు" అన్నడు అందరికేసి సూసుకుంట.

"ఇప్పటికన్న పోలీసులపిలిపిచ్చింది. నేనేసని గింతమందిల తప్పైందని ముక్కు భూమికిరాత్తె అందరికీ మంచిది."

అందరు ఔఔ అన్నరు.

మోతుబరులు ఒగలముకాలొగలు సూసుకున్నరు.

ఎవలు మాట్లాల్లేదు.

"సరె తియ్య! మనం అఖరిదాన్నుగుడయిచ్చినం ఇగమన తప్పైతెలేదు పోదాం పానిగ్రి" అన్నడు ఈరేశం.

అందరు కదిలిన్రు మోతబరుల పసుసుల గుబులైంది. ఉరిమివురిమి పిడుగు ఎవలమీదపడ్తదోనని.

4

పొద్దం తున్నది. తప్పుజేసినోన్ని తప్పుజేత్తున్నపుడే దొరుకపట్టినవోల్ల యిజ్జతు వోయి. ఏమనరాక కోపంతోటి ముకమంత ఎఱ్ఱపడ్డట్టు మొగులు ఎఱ్ఱబడ్డది.

తొవ్వపొంట గొడ్డు గోదులు దుమ్ములేపుతున్నయి.

గొడ్డువోయిన రెండు మామిడిసెట్ల నీడకింద పొద్దంగెదాక గొడ్డుగోదల మందలు పెట్టుకున్నట్టున్నరు. కిందంత రొచ్చురొచ్చున్నది. పెండంత ఎవలమందది అల్లు యేరెపెంటకుప్ప జేసినట్టున్నరు. తాటిముంజలు తీసిన ఉత్తబుర్రిలు, ఎండి పోయిన గెలలు, తాటిమట్టలు, పొయిలకక్కరకత్తయని ఎవలో సెట్టుకింతదూరాన ఎండతలిగేకాడ మండెలుపోసుకున్నట్టున్నరు.

గొడ్లగాసె పిలగాన్లు ఈతపండ్లగెలలు తెచ్చుకొని తిన్నట్టున్నరు. మామిడిసెట్టు మొదలుకాడ అన్ని ఎండిపేయిన ఈతగింజలున్నయి.

అన్నరమ్మంటున్నడని రాజన్నను తోలుకొని మొగిలి, ఈరేశం, శంకరి ముగ్గురుగలపి ఆ మామిడి సెట్టుకాడికి సేరిన్రి.

అక్కడ పెద్దన్నవున్నడు.

"నమస్తే అన్నా" అన్నరు అందరొకటేసారి "నమస్తే" అన్నడు పెద్దన్న'

117

పెద్దన్నను సూసెటాల్లకు తననేసున్నజేత్తరో అని రమ్మంపెఒర్కన్నే అత్తి! అయ్యో! ఎవనికన్న సెప్పకపోతి అని బయపడ్డడు రాజన్న.

పులి ముంగట మేకను గట్టేసినట్టు బయంతోటె బీరిపోయిండు రాజన్న.

"నమస్తే రాజన్నా" అని నవ్వుకుంట మందలిచ్చిండు పెద్దన్న.

నమస్తే అన్నడు రాజన్న బెరుకుబెరుకు కొంచెం పోయినట్టయింది రాజన్నకు. అదిగాక పెద్దన్ననే తనకు నమస్తె పెట్టెటాల్లకు 'పెద్దన్న నాకు నమస్తె పెట్టిండు' అని మనుసుల కొంచెం సంబ్రిపడ్డడు. నన్ను పెద్దమనిషిగనే సూత్తున్నరుగద నన్నేం జెయ్యరుగని అని కొంచెం ధైర్యంతెచ్చుకున్నడు రాజన్న.

భూమిలకు దిగిన సెట్టు యేర్లమొదల్లు మీదికిదేలినై మందగానే పిలగాన్లు కూసుండి కూసుండి సున్నపడ్డ మొదుసులమీద సదురుకొని కూసున్నరు ఆల్లు,

'రాజన్నా!' పెద్దన్న రాజన్నకెయి తిరిగిపిల్చి అన్నడు. 'తెల్పితెల్పి ఈత కాయ్యల్లపద్తె ఎట్లనే' అడిగిండు. రాజన్న గుండె దడదడగొట్టుకున్నది.

'నువు నైజాం జమానుల కామ్రేడ్లకు సద్దులందిచ్చినవు. పదిపన్నెండేడ్ల పిలగానివి గపుడు! గపుడే నువ్వు ఎంతో పనిజేసినవు. రజాకార్లను, మిలిటీరివోల్లను ఎట్లతప్పిచ్చుకొని తిరుగాలె అన్నలకు ఎట్ల సద్దిఅందియ్యాలె అనేది నేర్చుకున్నవు. అన్నలెక్కడెక్కడుంటరో నీకుతెల్సినా ఎవలకు జెప్పలేదు నువు.

ఓ సారి ఓ రజాకారుగల్ని సద్దెటురా అని ఈడ్చి సెంపమీదికెల్లి నాల్గయిదు సరిత్తె దోతిలేరుక్కున్నపుగని ఏంజెప్పలేదు. మా అయ్యకే సద్దిదీస్కపోతున్న అని ముందుగాల జెప్పిన మాటమీదికెల్లి దిగలేనువ్వు

రాజన్న జేసిన ముచ్చట్లు యాజ్జేసిండు పెద్దన్న.

రాజన్నకు గట్లయాజ్జేత్తంటె ఎంతో సంబ్రిమైంది. గొప్పయిారునీర్గ మనసు ఇద్దైపోయింది. పాత ముచ్చట్లన్ని యాదికచ్చినై.

అవు! అపుడు గంత సిన్న పోరడుగని ఎంత పనిజేసిండు ఎంత ధైర్యం. గవన్ని గిపుడు మెచ్చుకునేటాల్లకు సంతోసంతోటి పెయ్యంత జడితిచ్చింది.

మల్లందుకున్నడు పెద్దన్న "గపుడు మీరుగుంజుకున్న భూములన్ని మల్ల దొరల పాలే అయినయి మల్ల ఎక్కడేసిన గొంగలి అక్కన్నే వున్నట్టైంది. దెంకపోయిన దొరలు మల్లచ్చి దొరతనం సాగిచ్చుడు మొదలుపెట్టిను॥,

'గదాంట్ల నీతప్పేంవున్నదిగని'

రాజన్న గాలిగొట్టిన బుగ్గతీర్గ ఉబ్బిపోయిండు.

శంకరి బీడిముట్టిచ్చిండు. అదే అగ్గిపుల్లతోటి మొగిలిగుడ బీడిముట్టిచ్చుకున్నడు.

గొండ్లోల్లు కల్లమ్మెదైనోల్లు కావడి భుజానికేసుకొని ఇంటిలొవ్వ పట్టుతున్నరు కావడికి వాడుకం బింకులో ఏమో అటు రెండు ఇటు రెండు యాల్లాడుతున్నయి.

'గట్లపోతున్నది. యెల్లన్ననేగాదు' అన్నడు ఈరేశం అట్ల దూరంనుంచిపోతున్న నడుత్తున్నగొండ్లాయేను సూపుకుంట.

'గట్లనే వున్నడు' అన్నడు పరీక్షపట్టి సూసుకుంట మొగిలి.

మొట్టువీదికెల్లి కొంచెం జారిసట్టయి పల్లసదురుకొని కూసున్నడు పెద్దన్న.

'కని అప్పట్నుంచి మీలీడర్లు ఎలక్షన్లంట దానెంబడీపడ్డరు. మీలీడర్లు జెప్పినట్టు నువ్విన్నవు నీతప్పేందిగని. కని నువుగూడ కొన్నికొన్ని మంచి పన్లేజేసినవుగని గొండ్లోల్లను సంఘంపెట్టుకొమ్మని యెంబవడి పెట్టిచ్చినవు. చేనేత సంఘంబెట్టిచ్చినవు. పొదుగూర్లున్న దొంగగ్గరికోయె పంచాదులన్ని సూల్లైనే తప్లలయేటట్టుజేసినవు. దొరలు కలాల్ మాంలాగుత్త పట్టనిత్తలేరని మసూరోల్లను గొట్టిచ్చి మనోల్లమీదనే కేసులువెడ్తె నువ్వు వకీల్లపెట్టిచ్చి కొట్లాడినవు. ఎవనికి జెసుకలె. హరిజనులకు కొట్లాడి యిండ్ల జాగలిప్పిచ్చినవు. కొందరికి కరెంటుబాయిలుగూడ మంజూరి చేయించినవు. పాత్రిమిక వ్యవసాయ సహకారబ్యాంకు పెట్టిచ్చినవు. బ్యాంకులల్ల అప్పులు కావాలనోల్లకు అప్పులిప్పిచ్చినవు. గిసొన్నిపనులు జేసెటాల్లకు నీకు నీస్వంతం పనిదేసుకునటానికి టైందొరుకకుంటైంది, ఇగగందుకే నువుజేత్తున్న పనులల్ల కర్సులైనదాంట్ల గొన్ని నీకర్సులుగూడ గల్పి వసూలుజేసుకొన్నవు. కని అదిగూడ పెద్దతప్పేంలేదు. మరి నువ్వెట్లబతుకాల్నే. నీగ్గూడ కడుపున్నదిగదనే. కని నిన్నుగిట్టనోల్లు పైరవికారు అన్నరు. అంటే అసని అని నీపనినువ్వు చేసుకుంటబోయినవు. అనాడు ఏం లేనోనివి యియ్యాల యింత భూమికొనుక్కున్నవు. ఇంత బ్యాంకుల అప్పులిచ్చెటాల్లకు బాపతులు తవ్విచ్చుకున్నవు, బ్యాంకులు అప్పులిత్తె కరెంటుమోటార్లు పెట్టిచ్చుకున్నవు. ఇప్పుడుగొంచెం మంచిగనే బతుకుతున్నవు. మోతుబరులకంటె కొంచెం మంచిగనే అయినవు నలుగురు పిలగాస్లున్నరు ఇంత సంపాయించుకున్నవుగని గిదీన్నిగూడ యిపుదేమంటలేను''

అని పెద్దన్న రాజన్న పుట్టుపూర్వాలన్నీ జెప్పిండు.

ఎక్కడెక్కడనో తిరిగే రాజన్నకు మనగ్గూడతెల్వని సంగతులుకొన్ని ఎట్ల తెల్సినయని, పూసగుచ్చినట్టు సెప్పుతున్నడు అదె అని విచిత్రపడ్డరు ఆల్లుముగ్గురు.

"అన్నిమంచిగనే సేసినవుగని ఒకకొన్నె పొగొడ్తున్నవే రాజన్నా" అన్నడు మల్ల పెద్దన్న శాంతంగనే,

అని గా మాటనేటాల్లకు రాజన్నగుండెల బాయిల బండేసినట్టయింది. నేను గీడిదాక వోయత్తఅని రేసిందు ఈరేశం తాల్లకేయి నడిపిండు.

"యీల్లు సంగంబెట్టుకొని సమ్మెజేసినపుడల్ల నువ్వుగిల్లెట్లఅని కొట్లాటపెట్టి లేవు ఇటు ఈల్లను అటు మోతుబరులను ఇద్దర్ని సముదాయించి కూలీలు జీతాలు పెంచుటానికి తోడుపడ్డవు. ఇపుడు మీవూల్లె కూలీలు, పక్కవొంటి పల్లెలకంటె ఆతానా జూపాయి ఎక్కువనే వున్నయి. జీతాలైతే మున్నూరుదాక ఎక్కువున్నయి. గివ్వన్నిసరే మంచిగనేసేసినవు కాదన! అందరికి అన్నితీర్ల సాయంజేసినవు. గందుకే మొన్నవోట్లల్ల నిలవడితె నువుజేసిన సాయానికి అదలుకు బదలుతీర్గ నీకు వోటేసి సన్మానించిజేసిన్రు. కని గపుడు గింతకూలీలు జీతాలు పెంచిపిచ్చినంక గుడ నాకు వోటెయ్యరామీరు! అని, ఓట్లను బహిష్కరిస్తరా? అని, మనసుల కోపం పెట్టుకున్నవు. యిదువైమూడోల్ల ఎక్కువచ్చి గెల్సినవు. కొద్దిల అటుయిటు అయితే ఓడిపోతువుగద! నాకు వోటేస్తె ఈల్ల ముల్లెంమునిగిపోవు. ఈల్లు వోట్లెయ్యకపోతే ఎవడో ఒగడు గెల్వకఆగుతదా? అని అనుకున్నవు. గిట్ల అనుకునుడుగూడ నీ మనుసుకు పట్టిసూత్తె నిజమేగానచ్చు. నువ్వు గట్ల కోపంబెట్టుకున్నందుకుగూడ నిన్నేమంటలేను. సాయంజేసినకాడ ఎవరైన యింతఆశపడ్తరు గద! కని మా పార్టీపాలసీ ఎవలో ఒకలకు ఓటేసుడుకాదుగదనే! ఓట్లతోటి వొగడువోయి ఒగడెక్కుతడుమీద. కని ప్రజలనెత్తిమీద ఎక్కుడైతె పోదుగదనే. గందుకు ఈ వ్యవస్థనే మారాలెగని ఎక్కేమనుసులు. దిగేమనుసులు గాదుగదనే. గిట్లమేం నమ్ముతున్నమని గూడ నీకుతెల్వొందిగాదు. గట్లతెల్సిగూడ ఆశవడుడు మా తప్పెట్లయితదే."

తాల్లల్లకోయిన ఈరేశం కమ్మకొప్పుల యిన్ని ముంజలు పట్టుకచ్చిండు. అందరి ముంగట పెట్టిండు.

120

పొద్దుపూర్తిగగూకింది. మొగులుమీద ఎర్రరంగు యిచిత్రంగ మాయమై తాంది.

యిగరాసుకొని మిగిలిన కల్లుకుండలు కావడిబద్దకు తలిగేసుకోని ఆకరోల్లు గూడ ఎల్లిపోతాసు౹,

ఎవలో యింట్లపిలగాండ్లకోసం ముంజలగొల కావడికి తలిగేసుకున్నడు.

కల్లుమండువకాడ బజ్జీలమ్మే అయిలిగాడుగుడ సదురుకొని ఎల్లిపోతండు.

అంత దూరాన్నుంచి టునికాకు డాగులు తీసుకపోతున్న ఎడ్లకచ్రెం బరువుకు మెల్లమెల్లగ బోతున్నట్టున్నది.

కచ్రెంఆపి ఎవల్నోబిలిసి బ్యారంజేసి యింతకల్లుబొట్టు తాగుతున్నట్టున్నడు ఎడ్లతోలుతున్నమనిషి.

మంచియో చెడ్డయోగని సుప్పుజేసిన అన్నిటికి ఓర్సుకున్నం. కని నువ్వొకటి మర్సిపోయినట్టున్నవు సంగం బెట్టుకున్నది ఒక్కకూలీలు జీతాలు పెంచిపిచ్చుకున టానికేగాదే తమమీద ఎవలపెత్తనం లేకుంటగుడ సూసుకునుడుగూడ సంగంపనేనే. గందుకే ఏదన్న వాల్లండ్లవాల్లకు పంచాదు పడ్డ, వాల్లతోటి యింకోల్లకు పంచాదుపడ్డా, పంచాదులెంపేది మధ్యవర్తులుగాదే. సంగం ఆ పనిజేత్తది,

నీకు గిక్కన్నే కోపమచ్చింది. నాపెద్దిర్కం పడిపోతున్నదని కషగట్టినవు. కని ఒకటిగమనించుతలేవు. పెద్దపెద్దదొరలంత మట్టిగరుస్తున్నరు. నువుసూత్తలేవనిగాదు

'గంత పెద్దపెద్దదొరలు మాటనే పన్నపుడు నీదెట్లసాగుతదనుకుంటున్నవే?'

ఒక్కొక్కముంజ పొట్టుదీసి తింటున్నరు అందరు. ముంజలైపోయినట్టున్నయి ఒక్కటి మిగిలినట్టున్నది. నువుదిసు అంటె నువ్వేదిను అని అనుకొన్నంక ఆఖరికి పెద్దన్నతీసుకున్నడు.

సెట్టుకింద మొకాలుకనపడనంత సీకటైంది.

సీకటైందేనయమనుకున్నడు రాజన్న తను బయటపడ్తున్నది తెల్వకుంటైందను కున్నడు.

ఓసారి సంచిల సెయ్యిపెట్టిండు పెద్దన్న. రాజన్న గుండె గుబుక్కుమన్నది. కత్తేదీత్తడో బాంబేదీత్తడో యింకేమన్నదీత్తడో, తీసిఏంజేత్తడో అని వులిక్కిపడ్డడు.

ముంజలు దిన్నసెయిని సంచిలున్న తువాలకు తుడుసుకొని మూతిగూడ తుడుసుకొని మల్ల సదిరిండు పెద్దన్న.

"హవ్వల్ల!" అని మల్లకుదురుకున్నడు రాజన్న.

"పూర్లే నీమాటనేయినాలనేది యిడిసిపెట్టు. నీబతుకేందో నువుబతుకు. అప్పులు అవ్వోటివోటి ఉప్పిత్తె యిప్పియ్యగని కమీషన్లు గుంజుడుమాత్రం యికనుంచి కుదురది. కర్చులపేరిట వసూలుజేత్తెగుడ ఎవలూకోరు" ఖరాకండిగ చెప్పిండు.

మొగిలి అందుకున్నడో మాట

"గంతేగాదు. గ్రాంపంచాయతి పెండ అర్రాసుపైసలు. బంజెరుదొడ్డి పైసలు లెక్కజూపియ్యాలె. మేం బడిల అర్రలుసాల్తలేవని రెండర్రలు గట్టిచ్చటానికి వసూలు జేసిన పైసల లెక్క మేంజూపిత్తం. గ్రాంపంచాయతి పేరుమీద మీదమీద జమజేసి లెక్కరాయకుంట తిన్నపైసలుమాత్రం నువ్వు లెక్కజూపిచ్చి యియ్యాలె. ఆవిటితోటి బల్లెపోరగాన్లకు బెంచీలు జేపిత్తం. నువు లెక్కసూపియ్యకపోతె సంగం మీటింగైనపుడు అందరు గల్సి ఎంతలెక్కదీత్తరో గంతకు ఒప్పుకోవాల్సివత్తదిమరి." అని అన్నడు.

'మంచిది మంచిపనికుపయోగపడ్తయంటె అద్దంటనా' అని అన్నడు రాజన్న.

'సీకటైంది. యిగపోదామా' అన్నడు పెద్దన్న. అందరు లేసిన్రు.

'మీరునడువుండ్రి. మొగిలి నన్ను గీడిదాకపడగొట్టి అత్తడు' అని పెద్దన్న అన్నడు. మొగిలి పెద్దన్న ఆన్నే ఆగిన్రు.

మిగిలినోల్లు అచ్చినతోవెంట ముంగటికి నడిసిన్రు.

రాజన్న మనసుల మనసులేదు అన్నయన్ని మల్లయాజ్జేసుకొంటున్నడు.

ఇంతకు నన్ను మెచ్చుకున్నరా! తిట్టిన్రా! మర్యాదగ అడిగిన్రా! బెదిరిచ్చిన్రా? ఏది సమజుగాక బుర్రంతగోక్కున్నడు. ఆలోచించుకుంట నడిసెటాల్లకు తట్టుకొని బోర్లపడబోయి తమాయించుకున్నడు.

'ఏమాయెనె సీకట్లసూత్తలేవ' అన్నడు శంకరి.

'సీకట్ల కనపడకపాయె' అన్నడు రాజన్న.

ఏమ్మాట్లాడ్తలేరు. సప్పుడుజేక నడుత్తున్నరు.

రాజన్నకు ఒక ముచ్చటైతె ఎంతకు సమజైతలేదు. మొన్నగుంతగనం లొల్లయి పానాలమీదికచ్చిన పోలీసోల్లను పిలిపించిందెవలు అని ఒక్కమాట అడుగకపాయె ఏంది అని, పెద్దన్న గట్ల అడుగకపోయెటాల్లకు "నువ్వేపోలీసుల పిలిపిచ్చినవటగద! ఏంసంగతి? బతకబుద్దైతలేద వూల్లె" అని అన్నదానికంటె ఎక్కువరేషానైతండు. ఇంతకు తనను యీల్లునమ్మినట్టా? నమ్మనట్టా? గట్ల అనుకుంటనేవున్నడు ఆలోచనలు ఎంతకు ఎడతెగుతలేవు.

శంకరి ముంజలుయిగ అయిపాయె దగ్గరపడె అని ఏదోముచ్చట ఈరేశంతోటి మాట్లాడుతండు. వానలెప్పుడు పడ్తయి ఈ యేడు పంటలెట్లుంటయో గసొంటి ముచ్చట్లు మాట్లాడుతండ్లు.

ఊరుజేరచ్చినురి. ఎవరిండ్లల్లకాల్లవోయినురి. ఆ రాత్రింత ఆలోచించుతనే వున్నడు రాజన్న.

5

గిడిజరినంక పాయిందెసాలకు పోలీసులచ్చి మొగిలిని, శంకరిని, ఈరేశంను ఏదోవూరికోయిరాంగ తొవ్వల పట్టుకున్నరు. ఉసన్లేసి పొట్టుపొట్టు గొట్టినురి. మూడోద్రిజులకు కేసుగీసు ఏంబెట్టకుంటనే యిడిసిపెట్టినురి. వూరోల్లకు వాళ్ళచ్చేదాక గీసంగతి తెల్వది. ఏదో వూరికోయిండ్రినే అనుకున్నరు.

యింతల వోనాడు పోలీసులబిలిపిచ్చి ముందుగాలగొట్టిచ్చిందెవలో తెల్వ పోయింది. అందరనుకోని పంచాకోర్టు బెట్టినురి. కమినిట్టు రాజన్నను మందిముందల నిలబెట్టినురి.

"యిదంతెందుకు జేశినవో యిప్పుడీమందిముందల సెప్పాలె" అన్నడు మొగిలి రాజన్నతోటి

రాజన్నమొకం తుమ్మల్ల పొద్దుగూకినట్టయింది. తల్కాయెవంచుకోని నిల వడ్డడు. అట్లనే తల్కాయెవంచుకోని కండ్లుమాత్రిం ఎత్తి మందివంక చూసిండు. అందర్ని జూడంగనె దద్రింబుచ్చుకున్నది. ఆనాడు పెద్దన్న వదిలిండుగని యియ్యాల మంది వదిలెటట్టులేరు అనుకున్నడు. అంతమందిల ఎవడో పరుగ్రిమని అగ్గిపుల్ల గీకిండు. పక్కనున్న యాపసెట్టుమీద ఓకాకి కయ్యర కయ్యర ఒర్రితాంది. ఆ

యాపసెట్టు సందుల్లకెల్లి ఎండ రాజన్న మెడ మీద సురుక్కు సురుక్కుమని పొడుత్తాంది.

"యింగ పన్లెపని ఆడు మొదట్నుంచి జేశినయి యిశారించున్రి" అని మందిల కెల్లి ఎవడో అన్నడు.

"యిన్నేండ్లకాంచి ఎన్నిజేసుకుంటత్తాండు. ఆవిప్పిత్త. యివిప్పిత్తఅని పైరవి జేశెటాన్కి పైసలుగావాల్నని ఎన్ని వసూలుజేశిండు ? యిప్పుడయన్ని బయటకి గుంజాలె" అని మందిదిక్కుజూసి "చెప్పరేంవుర్రి మీరంత బోర్ల బడ్డోల్లు గాదా." అన్నడాగడు. రాజన్న వంచినతలెత్తలె. కాల్లల్ల వణుకుడుబుట్టింది. ఆ వణుకుడు కనబడితె మానంబోద్దని నిర్రిదన్ని నిలబడ్డడు.

"మందిఅడుగుతాంటె జెప్పవేంది. యినోరిజలుజేసింది ఎండబట్టుకోలె యిది గట్లనేవోతదనుకున్నవు కనియ్యాల నీపాపం బండింది. అన్నల బట్టిచ్చెటాన్కి జూసినవ్ అన్నలతిగోసబడి తప్పించుకున్నరు. పెద్దన్నవచ్చి నీసంగతి నీకుగురుతు జేశిపోయిండు అప్పుడుగ్గుడ నువుదెల్వుకోలె మళ్ళ మమ్ముల బట్టిచ్చినవ్ యిదంత వట్టిగనేమాట్లాడతలేం. నీపన్లకు సాక్షం నీవోల్లె ఎంకటిగాడు, మల్లిగాడు యిద్దరున్నరు. యింతేమందిల వున్నదున్నట్టు శెప్పు, మందిశెప్తరు. అందాక రానిత్తవా లేకపోతె తప్పయిందని ముందుగాల నువ్వే వొప్పుకుంటవా !" శంకరి అన్నడు

రాజన్నకు బట్టలిడిపిచ్చి బరిబత్తల నిలబెట్టి అందరు తుప్పర తుప్పర వూంచి నట్టయింది. ఏంమాట్లాడెటాన్కి తోసలె. అందరికి అంతఎరికె. తంతరో, గుద్దుతరో తప్పయిందని ఒప్పుకుంటె నాలుగుమాటలని మందలిచ్చి వదిలిపెడుతరను కున్నడు. చిన్నగ మెడలెత్తి "చేశినయన్ని తప్పులె యిప్పుడు మీరంటాంటె దెలుత్తాంది. యింగ ఈసారికెయ్యి" అన్నడు మెల్లగ. ఆ మాటలు మొగిలికి, శంకరికి, యీరేశంకుతప్ప ఎవలికినబడలె.

"ఏమో అంటదేందివాడు జరంత గట్టిగసుమనాదున్రి"

"ఏందో అక్కన్నె గుయ్యగుయ్యమంటాండు ?" మందిలకెల్లి మాటలిన బడ్డయ్.

"తప్పయిందట ఒప్పుకుంటాండు" యీరేశం అన్నడు.

"అదే: మీకేజెప్తడటనా మా అందరిదగ్గెర పైసలు దొబ్బెదెరికేగని, మా కొం పలుముంచి మమ్ములందర్ని యింటిసుట్టు దివ్వుకునుదెరె కెగాని యిప్పుడేమో మీ చెవు లల్లనే తీకనాలుదీత్తాండు?" ఒగడన్నడు.

"గదేందో గట్టిగజెప్పుమనాిదునిి" ఒరిిండొగడు.

"అందరికీనపడెటట్టుజెప్పు" మొగిలి రాజన్నతోటి అన్నడు. రాజన్న నచ్చిన పీనుగతీర్గఅయిండు యిగతప్పదనుకున్నడు. మానంబోతెమాయె పానంనిలుత్తదను కున్నడు

"తప్పయింది యిసుమంటిపన్లు యిగజెయ్యనుల్ల" అన్నడు జెరగట్టిగ, ఆమాటలు గూడ నగం మందికె యినవడ్డయి.

"తప్పయిందంటాండుగద యిప్పుడేంజేద్దాం మీరేజెప్పాలె" ఈరేశం మంది తోటి అన్నడు.

"అప్పల్లో తప్పయిందనంగనేఅయిపోద్దా గుర్తుండెటట్టుజెయ్యాలె"

"చేసినయన్నిజేశి తప్పనంగనేబోతయా శిచ్చపడాలె"

మొగిలి, శంకరి, ఈరేశం ఒగలమొకాలొగలు సూసుకున్నరు ఏంజేద్దామను కున్నట్టు.

"దొంగగొడ్డుకు లొటారమెయ్యాలె, దొంగగొడ్డుకు లొటారమెయ్యాలె" మంది ఒరుితాసుి.

* * * *

రొండ్రోజులయినంక చేతికి సిమెంటు పట్టేయిచ్చుకోని దొంగగొడ్డుకు లొటారం గట్టినట్టు నెలరోజులు సెయ్యితాడు మెడల యాల్లాడేసుకోని తిరిగిండు రాజన్న.

'నక్సల్బరీ వెలుగులో'

వెల : రూ. 24/-

దొరుకుచోటు (మారిన అడ్రసు)

సామ్యవాద సాహితి

11-2-699/2

పాటన్, న్యూమార్కెట్,

హైదరాబాద్ - 500036